

MICHIEL
ROMEYN

EEN KLAP
IN HET
DONKER

LUITINGH-SIJTHOFF

Alle feitelijke beschrijvingen komen uit nieuwsmedia en rechtbankverhoren, de rest komt uit de verbeelding van de auteur.

Tekst © 2024 Michiel Romeyn
Uitgave van uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Opgetekend door Martijn Haas
Omslagontwerp Moker
Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 210 5148 2
ISBN 978 90 210 5149 9 (e-book)
ISBN 978 90 210 5228 1 (luisterboek)
NUR 339

www.michielromeyn.nl
www.lsuitgeverij.nl
www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat dit niet tot bosvernietiging heeft geleid.

INHOUDSOPGAVE

Introductie

1	Wie en waarom?	9
2	De Amsterdamse onderwereldoorlog	15

De voorgeschiedenis: macabere incidenten en inspiratiebronnen

3	Het luciferdoosje	23
4	Het Zapruder-filmpje	27
5	Het ongeluk	31
6	De eerste de beste	33
7	Het waterpijpcafé	37

De stad stond stil

8	De Fizeaustraat	41
9	De begrafeniswagen	53
10	De dandy	63
11	Het wapen van Amstelveen	67

Mijn oude buurt als epicentrum

12	Een papa met gespleten ogen	79
13	Tussen de vuilniszakken	91
14	De Badkamervilla	109
15	De vertrouwenspersoon	115

De doden van Amsterdam-West

16	Het plastic	127
17	Buiten westen	133
18	De kermisklant	145

De hoogste prijs

19	Een schedel met diamantjes	153
20	De Neus	157
21	De Engelsman	165
22	De stervensbegeleider	171

De geografie van de terreurpleger

23	Het Star-pistool	181
24	De sleutelhanger	187

Fuck the police!

25	De misdaadreporter	203
26	Patatje oorlog	217
27	The meeting place	221

Epiloog – Cowboys

A	Hustler's Dream	231
	Mini Hollywood	237

INTRODUCTIE

1

WIE EN WAAROM?

Volgens mij ben ik de enige in de stad die dit deed, naar dergelijke locaties rijden, het restmateriaal verzamelen, om het dan om te zetten in een installatie of voor een foto. 'In de stad' is trouwens een te beperkte omschrijving. Zodra de actualiteit zich buiten de grenzen van de hoofdstad afspeelde, reed ik het land in om daar een moordlocatie te onderzoeken. Dat begon bij afrekeningen die zich afspeelden binnen het milieu van wat men de Hollandse Netwerken is gaan noemen. Moorden die plaatsvonden als resultaten van vetes tussen criminelen die veelal een autochtone afkomst hadden, veelal ook mannen van mijn generatie, geboren in het decennium na de Tweede Wereldoorlog.

Zo'n afrekening is ineens een verstoring in het straatbeeld. Daar ligt nu iemand, er is in korte tijd veel veranderd. Een bizarre situatie in een bizar beeld. Het slachtoffer ligt daar dan vaak in een onbeholpen houding, of soms juist ook helemaal zoals je het verwacht en kent van televisie. Men is nu een object. Je kunt de onderdelen er zo pijnloos vanaf zagen; gelijk een schilderij, alles eromheen beweegt en doet mee.

De straat is vanaf dat moment getransformeerd. Hij verandert in een actiebeeld. Eerst is er de klap, of meerdere klappen. Vaak een droog geluid waarna je dan altijd leest in de krant dat het de mensen deed denken aan vuurwerk. Zelden blijft iemand staan, daarvoor is het allemaal te verwarrend. Je hebt de mensen die er wel, of niet naar kijken, en weer snel doorlopen. Mensen die het helemaal negeren. Mensen die achter een muurtje blijven staan kijken.

Wat daarna volgt is een circus aan sirenes, hulpverleners, voorbijstanders die geïnterviewd worden, rode linten en mannen in witte pakken, mensen die ineens niet meer hun huis in kunnen. Geschreeuw vanaf balkons, gezinnen die van het ene op het andere moment niet meer als logisch geheel functioneren, omdat er een afzetting in de straat is aangebracht.

Plus die ene agent die er maar wat bij staat om het publiek op afstand te houden.

En dan nog weer later familieleden of vrienden die bossen bloemen neerleggen op de plaats waar het slachtoffer van de afrekening is omgekomen.

Ik vergelijk het met een druppel in een windstil meer. De druppels die een reeks rimpelingen in het water veroorzaken. De kogel veroorzaakt een golfbeweging van grote en kleinere gebeurtenissen, tot in de kleinste hoeken en gaten.

Het doet me denken aan foto's die ik in de loop der jaren heb bestudeerd, foto's van Amerikaanse straatfotografen als Weegee, of het Nederlandse equivalent Plaats Delict, met foto's uit het Nederlandse politiearchief. Beelden waarvan je weet dat die je de rest van je leven bij zullen blijven.

Maar bovenal merk ik dat ik bezig ben het geheel een plek

in mijn brein te geven. Er is een luchtbel naar boven komen borrelen. Ik wil dat ordenen, herstructureren. Ik moet er iets mee, ik moet het een plaats geven. Dit is niet de wereld die ik gewend ben, en die ik ken uit het verleden. Hier is een onderwereld naar boven gekomen. Er is een schot geweest, of meerdere schoten, en het bestaande beeld kapseist.

Met *Een klap in het donker* wil ik mijn eigen gedachten rangschikken na al die jaren waarin ik moordplekken heb bezocht. Waarom trok ik eropuit? Wat kwam ik nou eigenlijk tegen op die plaatsen? En hoe zijn dergelijke ervaringen me bijgebleven?

Maar wie ben ik? En waarom maak ik dit boek?

Ooit stond de acteur Thom Hoffman op de cover van de *Nieuwe Revu*. Hij oogde dreigend, je zou zelfs kunnen zeggen indrukwekkend. Met handen nonchalant in de zakken van een leren jack keek hij schuin de lens in. Maar het waren zijn ogen die de aandacht trokken; als blikken konden doden, zouden die van hem de kijker direct verdelgen. Zijn handelsmerk, die frons en de ene wenkbrauw altijd hoger dan de andere, completerden het plaatje.

Op de cover stond de tekst: 'Ik ga Holleeder spelen.' Wie anders zou hiervoor in aanmerking komen? Thom, bekend om zijn grondige voorbereiding, had zich volledig verdiept in de rol. Hij had veel boeken over misdaad gelezen en zat tijdens het proces in De Bunker, gewapend met een aantekenboek. Het moet een enorme uitdaging voor hem zijn geweest om iemand uit een totaal ander milieu neer te zetten. Holleeder, een man met zoveel lagen, werd door Thom laagje voor laagje uitgeplozen, als een archeoloog met een fijn penseel.

Dit was zijn materiaal, zijn basis. Wat overbleef was het skelet, dat hij opnieuw opbouwde. Een intensieve benadering van zijn vak, kenmerkend voor Thom. Voor een acteur is het spelen van een slechterik het hoogst haalbare. Het is een kans om iets te doen wat in het dagelijks leven verboden is, om donkere kanten aan te boren die anderen schuwen.

Het gegeven kwam me maar al te bekend voor. Ik ben acteur en werd altijd gevraagd voor rollen als taxichauffeur, rijder op een cementwagen, vaak barkeepers, volkse types. Het wonderlijke aan het spelen van volkse types is dat zelfs de betere acteurs in de rij staan om zo snel mogelijk hun Amsterdamse accent op de kijkers los te laten. Hun beheersing en kunnen te laten zien. Amsterdam spant de kroon: hoeveel series zijn er niet gemaakt in de Amsterdamse cafés waar de penoze en de volkse types gezellig met elkander aan de bar staan.

Ik wil mezelf niet vrijpleiten daarvan, ik moet eerlijk zeggen dat het mij ook altijd gefascineerd heeft. Ik heb vaak het idee gehad dat ik het niet echt in mijn vingers had. Het blijft een raar fenomeen in de film- en tv-wereld dat dit als het hoogste goed wordt gezien.

De enige keer dat ik zo'n type heel goed gespeeld heb is in de film *De grote Zwaen* van Max Porcelijn. Maar toch, er blijft iets knagen. Tenslotte blijf je maar een acteur. Een acteur die blijft hangen in de bubbel van een studio of de beschermende omgeving, als een vis in de vissenkomp met andere vissen.

Ik merkte dus steeds meer de behoefte om het echte leven en de echte penoze te bestuderen. Met deze nieuwsgierige kijk het leven in te gaan. Niet dat ik dat niet kende, maar nu met een gerichte aanpak. Het bleek fascinerender te zijn dan ik

ooit had verwacht. Dit viel ook in de tijd dat liquidaties in de Amsterdamse onderwereld in korte tijd veel meer aandacht kregen in de media dan voorheen.

Ik ben dus geen misdaadjournalist, laat staan chroniqueur van de onderwereld. Ik blijf enigszins op afstand, ik ben een acteur en een vormgever.

En los van mijn onderzoek als acteur naar het spelen van volkse types heb ik ook een totale fascinatie voor morbide gebeurtenissen, met een oog voor ieder detail, gebeurtenissen waarin alles en iedereen meedoet en waarvan het beeld voor mij – mocht ik ooit zo'n plek passeren – altijd blijvend is.

Ik sta achter een boom op een begraafplaats en ik zie de stoet langs het graf lopen, stilzwijgend een bloemetje neerlegend. En als de laatste van deze stoet bedauwd afscheid heeft genomen, dan kom ik als een doodgraver achter mijn boom vandaan om minutieus het graf te herstructureren.

2

DE AMSTERDAMSE ONDERWERELDOORLOG

Al schrijvende ontdekte ik dat er een duidelijke tijdspanne is waarin ik dit onderzoek heb gedaan: vanaf de jaren negentig, de eerste aanslag op Van Hout, tot aan het begin van wat we nu de mocromaffia noemen. Pakweg twintig jaar moord en doodslag die je grofweg als ‘de Amsterdamse onderwereldoorlog’ zou kunnen betitelen. Dat roept allereerst de vraag op: waarom niet eerder al? Er werden vroeger toen ik jong was toch ook al wel criminelen neergelegd?

Daarmee kom ik op een punt dat ik enkel gevoelsmatig kan duiden. In Amsterdam werden al heel lang criminelen vermoord. Gedurende de jaren zeventig krijgt de georganiseerde misdaad in de hoofdstad vorm, met als achtergrond de opkomst van de hasj- en heroïnehandel. In beide bedrijfstakken komen leidersfiguren op, die hun eigen onderwereldvetes uitvechten. Zo kan het dat er in het jaar 1983 al wel vijf onderwereldmoorden plaatsvinden, die te herleiden zijn tot de organisatie rondom topcrimineel Klaas Bruinsma. Een man die in dezelfde buurt

als ikzelf opgroeide, daar kom ik nog op terug.

Gemiddeld vinden er in de jaren tachtig en negentig zo'n twee tot zes misdaadafrekeningen per jaar plaats in de hoofdstad. Waar eerdere moordafrekeningen veelal een ver-van-mijn- bed-aspect kenden, met Chinezen, Joegoslaven en Chilenen als slachtoffers, lagen er nu Amsterdamse mannen op straat dood te bloeden. Mannen van mijn generatie ook nog eens. Je kunt gerust zeggen dat nogal wat echte Amsterdammers een flinke sprong hadden gemaakt in de misdaad. Waar in de jaren zeventig nog sprake was van hippies in de hasjhandel, doekten zij hun zaakjes snel op toen er bankkrakers en overvallers in het spel kwamen. En nog weer later, in de jaren tachtig, klommen ze op in de ranken van de drugshandel. Ze werden rijk, kochten villa's, genoten een cultstatus maar belandden ook in een bloederig gevecht met elkaar.

De moorden op deze personen genereerden een sterkere rimpeling in het water van de stad dan eerder het geval was. Niet alleen zichzelf hadden een netwerk, dat hadden hun vrouwen – met namen als Maria, Ria, Sonja en Sandra – ook. En soms zelfs zaten hun kinderen op scholen waar ook de kinderen van bekenden naar school gingen.

En ik ging daarin mee. Ik vibreerde als het ware mee op de schokgolf die de moorden op deze figuren veroorzaakte. Zoals ik hierboven al schreef: hier was iets veranderd, iets wat ik met eigen ogen gadesloeg, waar ik onmiddellijk iets mee moest.

Er is een bekende uitspraak van de crimineel Johnny Mieremet, die werd geïnterviewd door John van den Heuvel, kort

na de moord op Evert Hingst in 2005. Mieremet had zich in Thailand gevestigd en waande zich daar veilig voor het geweld in zijn geboortestad.

Hij maakte toen tegenover de misdaadjournalist de opmerking: ‘Ze ruimen elkaar zelf op, hè. Daar zijn ze mee bezig nou, hè. Ze weten allemaal te veel van elkaar en nou gaan ze onder elkaar beginnen... Geweldig... Ze vertrouwen mekaar niet meer... Leuk is dat, hè?’ Binnen 24 uur werd ook Mieremet zelf geliquideerd, daar in Thailand.

De Amsterdamse Onderwereldoorlog had uiteindelijk een vrij natuurlijk verloop. Na een jaar of tien aan kogelregens door de straten van de hoofdstad waren de meeste grote namen uit het milieu ofwel dood, of ze zaten lange gevangenisstraffen uit. Slechts een enkeling ontsprong de dans.

Nadien veranderde er dus iets. De Nederlandse misdaad was nooit een specifiek Hollandse aangelegenheid. De Hollandse Netwerken behelsden ook bendes uit het voormalige Joegoslavië, Surinaamse clans, Chinese triades, Marokkaanse hasjgroepen en zelfs Italiaanse maffia. Maar mijn eigen generatie – de Amsterdamse jongens van de gestampte pot en omgeving – die verdween geleidelijk uit de berichtgeving.

Nog altijd heb ik wel die fascinatie voor de misdaad. Ik ga de straat op, bezoek een rechtszaak of sta op een set en merk dingen die heel trendy zijn geworden. Een wereld die van onderuit ons dagelijks bestaan is binnengedrongen. Een manier van doen ook die via televisie en social media gedrag heeft beïnvloed tot op het punt dat je het verschil tussen echt en imitatie niet meer ziet.

Voor wat betreft het echte onderwereldgeweld geldt dus

dat veel zaken minder dichtbij komen dan tien of twintig jaar geleden. Met zo nu en dan een uitzondering, zoals de moordaanslag op Peter R. de Vries in 2021, die wel echt als een ‘klap in het donker’ kwam, zo onverwacht en hard.

Het was onmogelijk om niet ook mijn herinneringen aan die julidag in 2021 en enkele momenten met de misdaadreporter te boek te stellen. Ook weer iemand die in dezelfde buurt als ikzelf opgroeide, zoals heel veel misdaadzaken het decor van mijn jeugd als achtergrond hadden.

Niet altijd ging het me overigens om onderwereldzaken, want in precies dezelfde tijdspanne vonden drie opmerkelijke terreurdaden plaats. Driemaal dat de Nederlandse samenleving op haar grondvesten schudde.

Bij die incidenten ontwaakte in mij dezelfde nieuwsgierigheid zoals ik die ook bij de misdaadmoorden had ervaren; ik moest eropaf. Waar kwam de drang nu dan vandaan, nu het niet ging om bekende Amsterdamse penozefiguren?

Het antwoord ligt ergens in het gegeven dat de doelwitten wel weer zo bekend waren dat ik er toch een persoonlijke band mee voelde. Dat geldt in ieder geval voor iemand als Pim Fortuyn, die werd vermoord door de linkse activist Volkert van der Graaf. Zijn dood op het Mediapark in Hilversum kwam rechtstreeks de huiskamer binnen. De aanslag op Theo Van Gogh, die drie jaar later volgde maakte ik ook van nabij mee. Ik kende het slachtoffer goed, en ook zijn vrienden. Mede omdat die moord erg dichtbij me staat heb ik hem uit dit boek gelaten. En ook bij Karst Tates, die in 2009 een aanslag pleegde tijdens Koninginnedag, ontwikkelde ik een

fascinatie voor zijn persoon, vanwege alle vragen die hij had opengelaten, en waarvan hij de antwoorden had meegenomen in zijn graf.

Daarom bevat dit boek niet alleen beschrijvingen van Amsterdamse onderwereldmoorden, en mijn gedachten daaromtrent, maar getuigt het ook van ervaringen die ik heb genoteerd omtrent de aanslagen op Pim Fortuyn (2001) en op Koninginnedag (2009).

Na het bezoeken van de plaatsen delict blijven er altijd wel vragen over. Na iedere moordrit die ik maakte, kwamen ze op: wat had de opdrachtgever voor ogen gehad? Was er sprake van calculatie? Wie moet je zijn om zo'n daad te plegen? Met dit boek ben ik ook op zoek gegaan naar het antwoord op zulke vragen.